

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o petycyach do L. sejm: 158, 300, 402, 463, 520, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 555, 581, 582, 596, 597, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 624, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 684, 689, 705, 749, 751, 752, 753, 754, 820, 821, 822, 847, 863, 864, 884, 895, 897, 912, wniesionych przez pojedynczych właścicieli gruntów, zwierzchności gminne, obszary dworskie i Reprezentacye powiatowe, w przedmiocie nakazów płatniczych na podatek gruntowy za rok 1881. i 1882.

Wysoki Sejmie!

Sprawa regulacyi podatku gruntowego, której bezpośrednio następstwem są petycje będące przedmiotem niniejszego sprawozdania nie po raz pierwszy zajmuje uwagę Wys. Sejmu.

Podnoszoną i omawianą ona była w Wysokim Sejmie każdorazowo, ile razy bądź w postanowieniach ustawodawczych, normujących regulacyę podatku gruntowego, lub ich wykonaniu, usiłowano zrobić wyłom — nieodpowiadający założeniu i duchowi pierwotnej ustawy podatkowej, to jest z 24 Maja 1869.

Ustawa o regulacyi podatku gruntowego z 24 Maja 1869 nadana w zamiarze przeprowadzenia równomiaru w ponoszeniu ciężaru podatkowego; oparta na zasadzie najbardziej słusznej i autonomicznej, bo samoszacunku (Selbstschätzung), przechodziła jak powszechnie wiadomo, najrozmaitsze fazy.

Najpierw pojęta błędnie przez organa rządowe zarówno co do intencji, które przewodziły jej nadaniu, jakoteż i jej właściwego celu, stanowiła ona obszerne pole popisów dla fiskalizmu tak silnie zrośniętego z administracyą skarbową w Państwie naszym.

Następnie uzupełniana i zmieniana nowelami i ustawami z 21. Lipca 1871, 20 Stycznia 1876, 6. Kwietnia 1879 i 28 Marca 1880., częstokroć wedle potrzeb każdorazowego rządu, ba nawet stroniwstw mających przewagę w Radzie Państwa, nie tylko iż ustawa o regulacyi podatku z r. 1869. straciła swój pierwotny charakter, lecz na domiar wykonaną ona została w pojedynczych krajach koronnych, a w szczególności tych, w których czynności szacunkowe z braku sił mierniczych do reambulacyi wolno postępowały (a tu na pierwszym miejscu wymienię należy Galicyę), w sposób najzupełniej nieodpowiadający jej zasadniczym postanowieniom.

I tak: Zaszacowywanie gruntów pod uprawą ekonomiczną będących, które wedle postanowień ustawy z r. 1869. i instrukcyi do tejże ustawy wydanej, miało się odbywać pojedynczemi parcelami, z uwzględnieniem najsubtelniejszych różnic jakie w jakości tychże zachodzić mogą — zamieniono w kraju naszym na zaszacowywanie ryczałtowe t. j. całych niw, obejmujących częstokroć po kilkaset parcel, różnych co do gleby, urodzajności i położenia.

Czynności reambulacyjne, które w myśl pierwotnej ustawy zawsze na miejscu i przy pomocy instrumentów mierniczych miały być spełniane, w skutek rozporządzenia ministerjalnego z Marca 1879 r. wydanego dla Galicyi, dokonywane były na oko i nie rzadko uzupełniane w kancelaryi bez poprzedniego zbadania na miejscu rzeczywistego stanu rzeczy.

Wreszcie, a co i najważniejsze — rozkład nowego podatku gruntowego, który w myśl ustawy z r. 1869 dopiero miał być przeprowadzony, po załatwieniu ostatecznem reklamacyi, dokonany został na podstawie ustawy z 6 Kwietnia 1879 i 28 Sierpnia 1880., bezpośrednio po zestawieniu wyniku szacunkowego, a zatem przed sprostowaniem tych wszystkich myłek i błędów, jakie co do rzeczywistego posiadania i bonitacyi gruntów zaszyły, a po części i zajęć musiały, a które jedynie trafne i dokładne załatwienie reklamacyi uchylić mogło.

Na nic się nie przydały przedstawienia w tej mierze czynione przez komisye szacunkowe c. k. Rządowi lub Reprezentantów kraju naszego w Izbie deputowanych Rady Państwa, wykazujące jasno szkodliwość i następstwa takiego postępowania.

Ówczesny Rząd wiedziony z jednej strony nadziejami, iż dokonana regulacya podatku gruntowego otworzy mu nowe a obfite źródła dochodów skarbowych, z drugiej usposobiony bodaj czy nie niechętnie dla kraju naszego, upatrywał w każdym takim przedstawieniu jedynie obronę zagrożonych a nieopartych na legalnych podstawach interesów lokalnych.

Zresztą wspierany przez stronnictwo dzisiejszej lewicy w Radzie Państwa we wszystkim cokolwiek zmierzało do przeniesienia znaczniejszego ciężaru podatkowego na kraj nasz, (który zdaniem rzeczonoego stronnictwa co do udziału w opłacie podatków państwowych miał być uprzywilejowanym kosztem innych krajów koronnych), nie przebierał w środkach poprzedni Rząd, dążących do jak najspieszniejszego rozkładu nowego podatku gruntowego.

I stało się też co zamierzono, nowy podatek wszedł w życie z dniem 1 Stycznia 1881.

Lecz nie tylko że nieodpowiedzial on owym bezwzględny a na zupełnej nieznanomości rzeczy opartym oczekiwaniom, ale co gorsza wdrożenie jego w sposób dotychczas w żadnym państwie niepraktykowany, to jest przed załatwieniem reklamacyi, spowodowało jak u nas zamęt w rozkładzie podatku na poszczególnych kontrybuentów o jakim dotychczas nie miano pojęcia, a którego najwymowniejszą ilustracją są petycje wniesione do Wysokiej Izby

W niektórych z tych petycyi oświadczają n. p. naczelnicy gmin pow. Przemyskiego, iż nie są oni w stanie ściągać podatki gruntowe na podstawie wydanych nakazów płatniczych, albowiem wiele z tych nakazów odnosi się do kontrybuentów, którzy nigdy w odnośnej gminie nie istnieli, lub których odszukać niepodobna, inne znów wyrażają należytość podatkową, która bądź wysokością swą lub znów cyfrą dziwnie małą nie odpowiada ani faktycznemu stanowi rzeczy, ani tem mniej podatkowi dotychczas opłacanym.

Przyczem wedle oświadczenia wspomnianych naczelników gmin, wielu posiadaczy gruntów zupełnie pominięto przy nowym wymiarze podatku gruntowego, lub przypisano takowy osobom nie posiadającym piędzi ziemi.

Gminy Jagielnica, Salówka, Szulhanówka, Dolna i Chomiakówka w zbiorowej petycyi wniesionej do Wys. Sejmu podnoszą między innemi, że w obecnych tabelach płatniczych na podatek gruntowy utworzono masę nowych pozycyi, które odnoszą się do jednej i tej samej posiadłości, a wyrażają należytość podatkową, która w żadnym razie podatkowi z tejże odpowiadać nie może.

Słowem, nakazy płatnicze, w których wykazana należytość podatku gruntowego, nie odpowiada ani $22\frac{1}{10}$ obczonego dochodu z posiadłości gruntowej, ani podatkowi opłacanemu w roku

1880, lub temuż z dodaniem $\frac{1}{10}$, są zdarzeniami tak częstymi i zwykłymi, że przekroczylibyśmy granice sprawozdania komityi sejmowej, gdybyśmy je szczegółowo wymienić chcieli. Ograniczamy się zatem do podania niektórych przykładów tego stanu rzeczy w nawiasie *).

Badając powody tego zamętu w wymiarze nowego podatku gruntowego wymieniają niektórzy petenci następujące okoliczności. I tak:

Wydział powiatowy w Nadwornie podnosi, iż błędy i myłki w większej części nakazów płatniczych tegoż powiatu pochodzą przedewszystkiem ztąd, iż dwóch urzędników podatkowych mu-

*) Wykaz podatku gruntowego opłacanego przez niektórych gospodarzy gminy Żurawnik w powiecie Lwowskim w r. 1880., tudzież podatku obecnie im wymierzonego.

Numer domu	Imię gospodarza	Podatek na r. 1880.		Podatek za lata			
				1881.		1882.	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
3	Jan Posiadło	8	99	12	19	9	89
4	Wasył Szwaczuk	6	33	9	70	6	96 $\frac{1}{2}$
6	Jurko Herbut	8	13	11	74	8	94
10	Hryńko Moroz	4	66	10	95	5	13
16	Jan Draluk	10	65	14	44	11	71 $\frac{1}{2}$
19	Pawło Prystajko	—	38	1	79	—	42
33	Józef Posiadło	6	04	10	78	6	64 $\frac{1}{2}$
42	Wasył Nobyluch	7	09	9	82	7	80
55	Stanisław Bochera	3	59	6	16	3	95
60	Franniszek Lewandowski	2	14	4	23	2	35 $\frac{1}{2}$
62	Michał Osiński	—	96	3	27	1	06
71	Stanisław Sadowski	7	76	10	04	8	54
75	Iwan Martyniak	4	35	6	24	4	78 $\frac{1}{2}$
77	Jan i Michał Poliwka	9	80	12	53	10	78
92	Pawło Martyniak	—	74	1	77	—	81 $\frac{1}{2}$
94	Zofia Martyniak	3	80	5	30	4	18
	Marya Nobyluch	1	61	4	—	1	77 $\frac{1}{2}$
	Marcin Fijałkowski						
32	Tekla Sadowska	8	96	12	80	9	86
73	Jan Sadowski	4	24	8	98	4	66 $\frac{1}{2}$

Nakazy płatnicze urzędu podatkowego w Husiatynie:

Gmina Tuatorów. Opodatkowany: Saul Parnes dochód obliczony z posiadłości gruntowej 1821 zł. 52 ct., od tegoż podatek 22 $\frac{1}{10}$ od sta 401 zł. 45 ct. Do zapłacenia wykazano w r. 1881 i 1882 po 852 zł. 70 ct.

Gmina Majdan. Opodatkowany: Saul Parnas, dochód obliczony z posiadłości gruntowej 187 zł. 48 ct., od tegoż podatek 22 $\frac{1}{10}$ od sta 41 zł. 45 ct. Do zapłacenia wykazano w r. 1881 i 1882 po 182 zł.

Nakazy płatnicze urzędu podatkowego w Dąbrowie.

Gmina Laskówka. Opodatkowany: Helena hr. Męcińska. Dochód obliczony z posiadłości gruntowej 360 zł. 29 ct., od tegoż podatek 22 $\frac{1}{10}$ od sta 79 zł. 62 ct., wykazano do zapłacenia w r. 1881 i 1882 po 117 zł. 70 ct.

Gmina Chorążec. Opodatkowany: Helena hr. Męcińska, Dochód obliczony z posiadłości gruntowej 143 zł., od tegoż podatek 22 $\frac{1}{10}$ od sta 31 zł. 76 ct. Wykazano do zapłacenia w r. 1881 i 1882 po 46 zł. 48 ct.

Gmina Smyków mały. Opodatkowany: Helena hr. Męcińska. Dochód obliczony z posiadłości gruntowej 1414 zł. 78 ct., od tegoż podatek 21 $\frac{1}{10}$ od sta 312 zł. 67 ct. Wykazano do płacenia na r. 1881 i 1882 po 145 zł. 31 ct.

Gmina Szupiec. Opodatkowany: Walenty Michalik. Dochód obliczony z posiadłości gruntowej Arkusz 31—86 zł. 1 ct., od tegoż podatek 22 $\frac{1}{10}$ od sta 19 zł. 2 ct., opłacony podatek w r. 1880 — 6 zł. 98 ct., wykazano do zapłacenia na r. 1881 i 1882 po 18 zł. 58 ct., podczas gdy rzeczywista należytość wynosi 7 zł. 65 ct.

siało pod grozą grzywien, w przeciągu 6 tygodni sporządzić w tym powiecie dla 17.303 kontrybuentów wymiar podatku gruntowego za lata 1881. i 1882., która to czynność przechodziła absolutnie ich siły.

Iuni petenci, a to z rozmaitych stron kraju, upatrują główną przyczynę myłek i błędów zachodzących w nakazach płatniczych w tem, iż mylnie przypisanie posiadłości gruntowych pomimo wniesionych reklamacyj przeciw błędom indykacyjnym nie tylko nie zostało sprostowane, lecz w domiar użyto je za podstawę do wymiaru nowego podatku gruntowego.

Komisya podatkowa dzielając w zupełności zapatrywanie petentów co do przyczyn, które mogły a rzeczywiście spowodowały myłki i błędy w wymiarze podatku gruntowego, mniema jednakże, że nie należy je uważać za jedyny powód obecnego stanu rzeczy, lecz że potrzeba sięgnąć dalej i przekonać się, ażali nie pochodzą one z ominięcia lub niezrozumienia postanowień ustawodawczych, a w szczególności ustawy z 7. Czerwca 1881. Wątpliwości w tej mierze nastęrczyły komisji :

a) nakazy płatnicze, w których wyrażony dochód gruntowy i wymierzony od tegoż podatek w cyfrze $22\frac{1}{10}$, nie odpowiada kwocie wykazanej do uiszczenia należitości podatku gruntowego, lecz przechodzi cyfrę rzeczywistej a niezmiennej należitości, to jest $22\frac{1}{10}$ od obliczonego dochodu gruntowego o pełnych 10% ;

b) nakazy płatnicze w których wykazana do uiszczenia należitość podatku gruntowego za 1881. i 1882. wprawdzie odpowiada $22\frac{1}{10}$ procentu od obliczonego dochodu z posiadłości gruntowej, lecz sprzeciwia się stanowczo postanowieniom Artykułu 4. ustawy podatkowej z 7. Czerwca 1881., który najwyraźniej orzeka, iż w wypadkach jeżeli nowy podatek gruntowy wynosi więcej niż podatek opłacany w 1880. roku z dodaniem 10% nie może być przypisany do zapłacenia podatek gruntowy na 1881. i 1882. wyższy — niż wynosił podatek z 1880. roku z dodaniem 10%*).

*) Podnieść należy, że należitość podatku gruntowego za r. 1881. i 1882. nawet w tym razie nie może być wyższą po nad podatek opłacony w r. 1880. z dodaniem do tegoż 10%, gdy n. p. w pewnej posiadłości nastąpił przyrost użytecznych gruntów, lub okazało się z przeprowadzenia nowego katastru, iż posiadłość ta zawiera więcej gruntów podlegających opodatkowaniu, niż wedle katastru z r. 1880. było faktycznie opodatkowanych.

Okoliczność tę wyjaśnia najpierw ustawa sama z dnia 7. Czerwca 1881., która najwyraźniej mówi o całej posiadłości gruntowej i do niej, a nie do jej części pojedynczych przywiązanych ulgach w opłacie nowego podatku gruntowego.

A następnie postanowienie Art. 4. al. 3. a. b. tej samej ustawy, która orzeka iż w wypadku, w którym obliczony dochód z posiadłości gruntowej a obciążony podatkiem w wysokości $22\frac{1}{10}$ daje wyższą kwotę podatku gruntowego, niż wynosił tenże w r. 1880. z dodaniem 10% ma być pobierana jako należitość podatku gruntowego za rok 1881. i 1882. kwota odpowiadająca należitości podatku z r. 1880. i 10% od teje kwoty obliczonych.

Zresztą wszelkie wątpliwości w tej mierze uchyla przebieg rozpraw nad tą ustawą w Izbie deputowanych Rady państwa (133. posiedzenie 9. sesji z 30. Marca 1881.) i jej ostateczne uchwały, zamienione w ustawę obowiązującą z 7. Czerwca 1881). tudzież odnośne oświadczenie zastępcy c. k. Rządu.

Art. V. ustawy tuż co wspomnianej mówi o wyjątkach od zasady przyjętej w Art. 4. co do ulg w spłacie zwyżki nowego podatku.

Otóż komisya podatkowa Izby deputowanych Rady państwa proponowała, ażeby w alinei 2. Art. 5. odstąpiono od zasady ogólnych ulg w wypadkach podwyższenia podatku z powodu przyrostu ziemi urodzajnej lub zmiany kultury.

Przeciw tej propozycji wystąpił imieniem delegacji naszej Jego Ekscelencya poseł Dr. Grocholski ostro ją krytykując i wskazując na niekonsekwencyę, jaką popełnionoby, przyjmując w Art. V. uchwałę wręcz przeciwną zasadzie w Art. IV wypowiedzianej — niemniej wykazał fizyczną prawie niemożliwość przeprowadzenia tego wyjątku od ogólnej zasady, mianowicie w naszym kraju, gdzie podczas prowizoryum nie było ani odpowiedniego pomiaru ani map dokładnych.

Kilku mowców z lewicy przyłączyło się do tego zdania, a zastępca Rządu w zupełności je podzielił i oświadczył się za wypuszczeniem alinei 2. Art. V., podnosząc prócz tego, co mowca polski przywiódł, że zwyżka dochodu jaka dla skarbu państwa narosłaby z zastosowania alinei 2. przy rozkładzie podatków, przewyższoną może byłaby przez kosztą wywołane koniecznością utrzymywania w takim razie urzędników technicznych przy każdym urzędzie podatkowym.

Po tych przemówieniach odrzuconą została alinea 2. wielką większością.)

Poddając zatem ścisłemu badaniu, błędnie a w sposób tuż co opisany wypełnione nakazy płatnicze na podatek gruntowy za r. 1881. i 1882., ma powody komisya przypuszczać, iż przy wymiarze nowego podatku gruntowego niezastosowano się ściśle do ustawy podatkowej z 7. Czerwca 1881.

Że mianowicie w nierzadkich wypadkach pojęto ewentualny dodatek 10% przy wymiarze podatku na 1881. i 1882. (a mający zastosowanie jedynie w wypadku, jeżeli podatek nowy przewyższa opłacany w 1880. roku po nad 10%), jako dodatek stały, który zarówno może być doliczany do podatku nowego, jeżeli takowy nie dochodzi kwoty podatku opłacanego w 1880., jak też w regule do podatku z 1880., — skoro takowy niższym jest od podatku nowego o mniej niż o $\frac{1}{10}$.

Następnie zauważała komisya, że postanowienie ustawy z 7. Czerwca 1881. artykuł 4. co do sposobu obliczania podatku gruntowego tym właścicielom, którzy w jednym i tym samym powiecie opłacać mają zwyż 1.000 zł. podatku gruntowego, rozciągnięto i na właścicieli, przez których opłacać się mający nowy podatek gruntowy nie w jednym powiecie, lecz w kilku powiatach razem wzięty, przekracza 1.000 zł. rocznie.

Komisya zatem o ile usprawiedliwia myłki rachunkowe, jako takie lub wynikłe ze złego przepisywania, zarówno nawałem pracy jakoteż trudnością zadania, które w krótkim stosunkowo czasie miały spełnić urzęda podatkowe — o ile usprawiedliwia po części i błędy w wymiarze podatku — wynikłe z niesprostowanych indykacyi, o tyleż nie może utaić przed Wysokim Sejmem, iż myłki w wymiarze podatku wynikłe z ominięcia lub niezrozumienia ustawy z 7. Czerwca 1881., już z tej przyczyny na pobłażliwość zasługiwać nie mogą, o ile że ta ustawa jasnością i nadzwyczaj zrozumiałą osnową swą, przy interpretacyach nadto danych ze strony zastępców c. k. Rządu w Radzie państwa — najmniejszych wątpliwości ani dwuznaczności nie dopuszcza.

Reasumując niniejsze sprawozdanie mniema komisya, iż uwzględniając słuszne a dość powszechne skargi i zażalenia kontrybuentów podatkowych na błędny, a częstokroć i zupełnie dowolny wymiar nowego podatku gruntowego, należy od c. k. Rządu domagać się:

a) Sprostowania z urzędu zaszłych myłek w wymiarze podatku gruntowego, a to za pomocą delegowania osobnych komisji do tych w szczególności miejscowości — z których skargi na nieprawidłowy wymiar podatku przez znaczniejszą ilość kontrybuentów podniesione zostały.

b) Wydanie objaśnień urzędom podatkowym, określających jasno postanowienia ustawy podatkowej z 7. Czerwca 1881., a mianowicie, iż w żadnym wypadku kwota obliczonego podatku na r. 1881. i 1882. nie może przechodzić $22\frac{1}{10}$ od dochodu gruntowego — a skoro jest wyższą od podatku opłacanego w 1880. roku z doliczeniem 10%, ma być pobierany jedynie podatek z r. 1880. z dodaniem $\frac{1}{10}$.

c) Uwolnienia kontrybuentów podatkowych od egzekucji skoro wnieśli rekurs przeciw wymiarowi nowego podatku gruntowego i uiścili jednocześnie należytość podatkową, odpowiadającą kwotą swą bądź $22\frac{1}{10}$ procentów od obliczonego od ich posiadłości dochodu gruntowego — lub zapłacili taką kwotę podatków, która odpowiada odnośnej należytości podatkowej z 1880 roku z doliczeniem 10% od teje.

Na podstawie powyższego wyводу komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd by:

- I. a) sprostował z urzędu myłki zaszłe w wymiarze podatku gruntowego na rok 1881 i 1882.
- b) ażeby w wypadkach, w których przepisany na r. 1881 i 1882 podatek gruntowy przewyższa oznaczony w art. 4. (al. 3a, b) ustawy z dnia 7. Czerwca 1881. wymiar podatku, dozwolone były rekursa co do wyrażonej wyżej nadwyżki, wstrzymujące egzekucyę aż do rozstrzygnięcia rekursu.
- c) ażeby wydał objaśnienia dla c. k. urzędów podatkowych określające jasno postanowienia ustawy podatkowej z 28. Marca 1880. i 7. Czerwca 1881. roku.

II. Wniesione petycye przez pojedynczych kontrybuentów, naczelników gmin, obszary dworskie i Reprezentacyę powiatowe w przedmiocie nakazów płatniczych na podatek gruntowy za rok 1881 i 1882 Sejm odstępuje c. k. Rządowi do właściwego urzędowania i uwzględnienia w myśl postanowień ustawy z 28. Marca 1880 roku i ustawy z 7. Marca 1881.

Lwów dnia 15. Października 1882.

Russocki,
przewodniczący.

Abrahamowicz,
sprawozdawca.